

PAUza

Akademicka

Rok VIII

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 322

Kraków, 7 stycznia 2016

pauza.krakow.pl

pau.krakow.pl

Członkowie zagraniczni chlubą PAU

W grudniu 2015 roku PAU obchodziła dwusetną rocznicę założenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, które w 1871 roku przekształciło się w Akademię Umiejętności. Ta, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, zmieniła nazwę na Polska Akademia Umiejętności.

Podczas obchodów wygłoszono referaty dotyczące dziejów Towarzystwa i Akademii. Ich autorzy przytoczyli wiele faktów z historii Towarzystwa i Akademii i oddali hołd wybitnym uczonym i obywatelom Krakowa, zasłużonym dla nauki i Akademii.

Słuchając wykładów i śledząc wydawnictwa odnoszące się do Towarzystwa i Akademii zauważyłem, że zbyt mało uwagi poświęcano wybitnym uczonym, członkom zagranicznym Akademii, przedstawicielom nauk ścisłych i przyrodniczych.

Temat ten powinien zainteresować historyków nauki i Akademii. W opracowaniach historyków, np. profesora Stanisława Kutrzeby z 1938 roku (*Polska Akademia Umiejętności. 1872–1938*) i późniejszych, są tylko nieliczne wzmianki o pobycie w Polsce słynnych uczonych przyrodników. Znacznie więcej uwagi poświęcano przedstawicielom nauk humanistycznych. W wydawnictwie *Poczet członków Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1872–2000*¹ z roku 2006 zamieszczone są nazwiska oraz daty wyboru i zatwierdzenia wszystkich członków krajowych i zagranicznych poszczególnych Wydziałów Akademii. Brak jest informacji, kto z Polski z tymi wybitnymi uczonymi pracującymi poza Polską utrzymywał kontakty naukowe, kto zgłaszał i przedstawiał ich kandydatury. Temat ten – moim zdaniem bardzo interesujący – czeka na profesjonalne opracowanie przez historyków nauki. To, że wybitni przedstawiciele nauki światowej przyjęli członkostwo w Akademii Umiejętności i utrzymywali z nią kontakty, wskazuje na uznanie, jakim niemal od początku swego istnienia cieszyła się Akademia. Ich członkostwo w Akademii Umiejętności podnosiło jej międzynarodowy autorytet.

Wśród zagranicznych członków Akademii w latach 1872–1953 byli uczeni, którzy wnieśli trwałe wkład do nauki. Ich nazwiska i osiągnięcia znajdujemy niemal we wszystkich encyklopediach świata. Z *Pocztu* wybrałem nazwiska i daty wyboru kilkunastu, których zasługi dla nauki są powszechnie znane.

Zagraniczni członkowie PAU w latach 1872–1950, wybitni uczeni przyrodniczy o światowej sławie (wg: *Poczet członków Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1872–2000*).

I. Fizyka i chemia

- Niels Bohr (1885–1962) z Kopenhagi, członek PAU od 1948;
- Louis Broglie (1892–1987) z Paryża, członek PAU od 1930;
- Pierre Curie (1859–1906) z Paryża, członek AU/PAU od 1903;
- Kazimierz Fajans (1887–1975), Polak pracujący w Monachium, członek PAU od 1930;

- Frédéric Joliot-Curie (1900–1958) z Paryża, członek PAU od 1948;
- Irène Joliot-Curie (1897–1956), Polka pracująca w Paryżu, członek PAU od 1948;
- Dimitrij Mendelejew (1834–1897) z Petersburga, członek PAU od 1892;
- Marcelli Nencki (1847–1901) Polak pracujący w Bernie, członek AU od 1885;
- Ernest Rutherford (1871–1937) z Cambridge, członek PAU od 1926;
- Maria Skłodowska-Curie (1867–1934) z Paryża, członek AU/PAU od 1909;

II. Medycyna, biologia i nauki o ziemi

- Ignacy Domeyko (1802–1889) z Santiago de Chile, członek AU od 1874;
- Aleksander Fleming (1881–1955) z Londynu, członek AU/PAU od 1947;
- Edward Strasburger (1844–1912), Polak pracujący w Jenie i w Bonn, członek AU od 1873;
- Louis Pasteur (1822–1895) z Paryża, członek AU od 1891;
- Iwan Pawłow (1849–1936) z Petersburga/Leningradu, członek PAU od 1935;
- Albert Szent-Györgyi (1893–1986) z Szeged, członek PAU od 1937;
- Rudolf Virchow (1821–1902) z Berlina, członek AU od 1890.

Korzystając z okazji, chciałbym zwrócić uwagę na dwa fakty. Według pierwszego statutu z dnia 16 lutego 1872 roku członkami Akademii mogli być wybitni uczeni i badacze oraz wyjątkowo inne osoby, których twórczość duchowa przyniosła chwałę Narodowi Polskiemu, niezależnie od ich przekonań religijnych i wykształcenia. Osobny punkt statutu stanowił, że członkami Akademii mogą być też kobiety. A były to lata, gdy kobiety nie tylko nie miały większości praw obywatelskich, np. prawa głosu w wyborach, ale nawet prawa studiowania na uniwersytetach. Ten punkt Statutu zmieniono dopiero przygotowując nowy Statut, przyjęty 27 marca 1993 roku.

Gdy Akademia wznawiała działalność w latach 1989–1993, niektórzy członkowie Akademii i PAN wyrażali opinię, że w Polsce powinna być tylko jedna akademia naukowa: PAN, a działalność PAU powinna pozostać ograniczona do roli towarzystwa naukowego. Dwadzieścia pięć lat, które minęło od tamtych lat, wykazało, że nie mieli racji. Dwustuletnia tradycja PAU i autorytet jej członków krajowych i zagranicznych nadal zapewniają jej uznanie i szacunek.

WŁODZIMIERZ KOROHODA

¹ *Poczet członków Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1872–2000*, Kraków 2006.